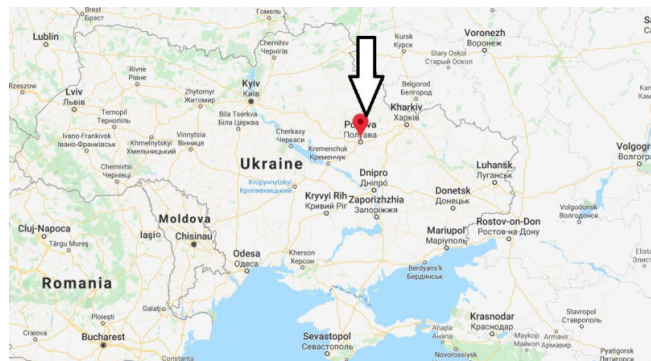

Weetjes over Hulste
Oltid ievers...

Patopiga (Oekraïne)

Tamara Bondarenka (°1924 -†2017), een inwonster van Hulste met Oekraïense roots

Toen de Duitsers in 1941 de Sovjet-Unie binnenvielen, gingen zij over tot grootschalige Jodenvervolgingen en het ronselen van zgn. 'Ostarbeiter', die uit Oost-Europa naar Duitsland werden gestuurd om er te werken in de oorlogsindustrie. Oekraïne, dat in 1939 onder Sovjetbewind was gekomen, verloor hierbij een zesde deel van zijn bevolking.

Tamara Bondarenka was één van de vele Oekraïense vrouwen die naar Duitsland werden gerekruteerd om er te werken voor de Duitse bezetter. Hoe zij in Hulste terecht kwam, verneemt u hierna.

Tamara Bondarenka werd geboren op 1 mei 1924 in Patopiga, een boerendorpje op ongeveer 20 km van de stad Lebedyn in het noordoosten van Oekraïne.

“Ik werd geboren als Nadia Bondarenka. Mijn vader Digmanje was onderwijzer. Hij had tijdens de Eerste Wereldoorlog zijn rechterarm verloren, waardoor hij na de oorlog links had moeten leren schrijven. Mijn moeder Nathalia Samaglenka was naaister. Ik had nog twee zussen: Gala en Tatjana. Wij werden oosters-orthodox opgevoed en woonden in een huis met een groot stuk grond waarop we zelf onze gewassen teelden en ook wat kleinvee hielden. We hadden ook een eigen graanmolen.”

Tamara's vader Digmanje en moeder Nathalia met twee van de drie kinderen: Tamara (links) en Gala.
(foto's: Tamara Bondarenka)

Tamara (links) met haar zus Tatjana in 1939.
(fotoarchief: Christa Claerbout)

De Tweede Wereldoorlog en de opkomst van het stalinisme brachten grote veranderingen met zich mee voor de Oekraïense bevolking. Toen de Duitsers in juni 1941 Rusland en Oekraïne binnenvielen, was Tamara zeventien jaar. Ze werd samen met haar nicht en nog vele andere jonge vrouwen naar Duitsland gerekruteerd.

“De Duitsers vielen Rusland en Oekraïne binnen en hielden een klopjacht op de Joden, die massaal werden opgepakt en ter plaatse geëxecuteerd of afgevoerd naar getto's. Aan onze kleren en aan het Russisch-orthodox kruis dat we rond onze hals droegen, konden ze zien dat we geen Joden maar Oekraïners waren. Mijn nicht Warja en ik werden samen met een groep andere Oekraïense vrouwen met de trein naar Duitsland gestuurd. Toen wij in Burscheid (Köln) aankwamen, werden we in een leegstaande kerk geleid, waar we eten en drinken kregen en op de grond moesten slapen. We wisten niet wat er met ons ging gebeuren.

Na een paar chaotische dagen en nachten hadden mijn nicht en ik er genoeg van en besloten wij om samen te vluchten. Wij verstoppten ons eerst in een hoornmijt en 's avonds trokken wij naar het station met de bedoeling naar ons land terug te keren. Toen we bijna in het station waren aangekomen, sprak een keurige heer ons in het Duits aan en vroeg: 'Russisch?' Wij knikten en hij vervolgde: 'Hunger? Komm mit mir.' We volgden hem en aan de achterkant van een grote villa moesten we door een deur naar binnen gaan. Te laat beseften wij dat we in de val waren gelopen. De deur sloeg achter ons dicht en we zaten opgesloten in een soort bunker, waarin enkel een klein venstertje zat. Drie dagen bleven we daar opgesloten. We kregen amper te eten of te drinken. De derde dag kwam een Duitse officier ons ophalen en we moesten meegaan naar het bureau. Wij hadden geen papieren op zak en moesten onze naam zeggen, waarna wij een soort van identiteitskaart kregen. Ik gaf de naam Tamara op, alhoewel dit niet mijn echte voornaam was. Daarna werden we naar het 'Lager' gebracht. Dit was een kamp met houten barakken, dat door Duitse soldaten werd bewaakt.”

In diezelfde periode was er ook in België een 'Arbeitseinsatz' (letterlijk: arbeidsinzet), waarbij Belgische arbeiders naar Duitsland werden gerekruteerd om er te worden ingezet in de Duitse oorlogsindustrie. Victor Claerbout - aangesproken met zijn tweede naam Jan -, zijn broer Achille en vader Noë uit Hulste kwamen zo eveneens in Duitsland terecht en werden tewerkgesteld in een fabriek waar kunstzijde werd gemaakt. Dit is een kunstmatig vervaardigde vezel op basis van cellulose, een natuurlijke grondstof die wordt gewonnen uit houtpulp. De kunstzijde werd onder meer gebruikt om parachutes te maken. Ook Tamara en haar nicht werkten in deze fabriek.

“Mijn nicht en ik werden tewerkgesteld in een fabriek waar ze kunstzijde maakten. Altijd waren er Duitse soldaten in de buurt die ons in de gaten hielden. Wij werkten op de bovenverdieping van de fabriek, waar cellulose tot rayon (kunstzijde) werd verwerkt. Achille, Jan en hun vader Noë werkten op het gelijkvloers, waar het heel ongezond werken was. Er moesten daar grote hoeveelheden chemische stoffen met papier worden vermengd tot houtpulp, waaruit dan cellulose werd gewonnen. We leerden elkaar kennen tijdens de rustpauzes op de binnenkoer van de fabriek.

In de barakken van het Lager waar wij waren gehuisvest, sliepen we op een bed met een strozak. We hadden elk één deken. We mochten het Lager niet verlaten, behalve om ons naar ons werk te begeven. Het Lager bevond zich vlakbij de fabriek, zodat wij met de Duitse burgers nagenoeg geen contact hadden. Eénmaal in de week werden we met een vrachtwagen naar de Bayer-fabriek in Leverkusen (ten noorden van Keulen) gebracht, waar we een bad konden nemen. Op onze kledij moesten wij verplicht het OST-herkenningsteken dragen, net zoals de Joden de jodenster moesten dragen.”

Het OST-herkenningsteken (Ost-arbeiter), dat de arbeiders uit Oost-Europa verplicht moesten dragen.

De kunstzijdefabriek in Niehl (Köln) waar Tamara, Jan, Achille en Noë tijdens de Tweede Wereldoorlog werkten. Rechts van de fabriek was het Lager, waar de arbeiders waren gehuisvest.

“Later hebben mijn nicht en ik ook nog een tijdje gewerkt in een ondergrondse fabriek waar springstoffen werden gemaakt. We werden met een lift naar beneden gebracht, waar we dan met een ondergronds treintje tot bij de fabriek werden gevoerd. Bij het begin en einde van de dagtaak werden wij telkens volledig afgetast.”

Tamara had geen contact meer met haar familie in Oekraïne. Brieven van en naar huis raakten niet op hun bestemming. Wel had ze vernomen dat de toestand er onder het regime van Stalin niet rooskleurig uitzag. Door de industrialisatie en het systeem van staatsboerderijen dat Stalin had ingevoerd, was het grootste deel van de bevolking verarmd en waren de boeren een groot deel van hun bezittingen kwijtgeraakt. En zo ging het leven verder... tot aan de bevrijding in 1945.

“Bij de bevrijding op het einde van april 1945 reden de Amerikaanse soldaten - bijna allemaal zwarten - door de straten en gooiden pakjes met kauwgom, chocolade, koeken en gedroogde worst naar ons. Vele Duitse soldaten vluchtten weg. In het bos vonden we talrijke Duitse uniformen.”

Helaas was voor de OST-arbeider na de bevrijding de ellende nog niet voorbij. Zij werden in eigen land vaak aanzien als collaborateurs en verdwenen in de Goelag-kampen van Jozef Stalin. Bovendien werden Oekraïners beschouwd als een volk dat de politiek van de russificatie in de weg stond, waardoor zij nog harder werden aangepakt. Vader Noë Claerbout dreef in Duitsland een beetje handel in koffie en had goede contacten. Hij kende ook wat Russisch en kon het regelen dat Tamara kon meekomen naar België. Aan zijn vrouw Bertha Decock had hij al aangekondigd dat hij “een mooi cadeau” zou meebrengen uit Duitsland. Toen zij vroeg wat het was, zei hij: “Ge zult het wel zien!”. En zo kwam op 29 april 1945 Tamara aan te Hulste, waar zij haar intrek nam in het huis van Noë en Bertha. Dit was in de vroegere herberg ‘Den Trutselaar’ in de Barzestraat nr. 15.

“Er was voor mij niet direct plaats in de woning in de Barzestraat. Ik moest bij Jans jongere broer Roger slapen, die toen nog een kind was. Hij sliep erg onrustig en ik kreeg regelmatig stampen in bed. Ik geraakte ook niet onmiddellijk aan werk. Noë, Jan en Achille werkten als vlassers in Kuurne en moeder Bertha verdiende wat bij als wiedzter bij boer Stragier. Overdag was ik alleen thuis en na een week verveelde ik mij steendood. Ik kreeg heimwee naar mijn land en familie. Moeder Bertha kende echter goed de boerin Stragier en vroeg haar of er voor mij geen werk was op de boerderij. Ik kon reeds koeien melken en varkens voederen. De oudste kinderen van de boer en de boerin zaten op pensioonaat in Heule en op de hoeve kon men een goede werkkracht wel gebruiken.

Zo werd ik aangeworven als meid op de hoeve Stragier, op een boogscheut van waar we woonden. Elke dag was ik om zes uur ‘s morgens al op de boerderij aan het werk. In het weekend waste en streek ik ook nog de kleren van de vijf kinderen Stragier. Het geld dat ik verdiende, kwam ons goed van pas en de dagen en weken vlogen voorbij.

Een halfjaar later stond de politie onverwacht aan de deur. Alle ‘illegale vreemdelingen’ zouden binnenkort het land worden uitgezet. De knoop moest worden doorgemaakt. Jan en ik besloten om zo snel mogelijk te trouwen. Maar zo eenvoudig

was het niet. Om te trouwen moest ik mij eerst laten dopen en de catechismus kennen. Van de boerin mocht ik één dag per week naar het klooster van de Zusters van Liefde te Hulste om er de catechismus te leren. Hoewel ik al een klein beetje Nederlands kon, begreep ik er zo goed als niets van. Als moeder Bertha 's avonds vroeg wat ik had geleerd, zei ik: 'Niets verstaan!'. Het enige wat ik een beetje begreep, was het verhaal van Adam en Eva.“

Enkele weken later werd Tamara gedoopt. De dooppeter was de toenmalige burgemeester Michel-Emile Bruneel die gehuwd was met Leonie Claerbout, de zuster van Noë. De doopmeter was 'meter Pouleyn', een kennis van Bertha. Kort daarna gaf de pastoor zijn toestemming voor het huwelijk. Op 28 mei 1946 trouwde Tamara te Hulste met Victor Jan Claerbout.

Huwelijksfoto van Victor Jan Claerbout en Tamara Bondarenka (fotoarchief: Jean-Claude Claerbout)

Tamara (rechts) met haar schoonzus Yolande Bonte rond 1950.
(fotoarchief Jean-Claude Claerbout)

“Kort na ons huwelijk bouwden wij een eigen huis in de Barzestraat nr. 17, naast dat van Noë en Bertha. Ik kreeg later nog enkele werkaanbiedingen, onder meer als meid bij een dokter te Ingelmunster en als hulp op de Muizelmolen, maar ik deed het werk op de boerderij graag en de boerin was bovendien ook zeer tevreden over mij.”

Tamara (links) met haar schoonmoeder Bertha Decock rond 1952. (fotoarchief: Jean-Claude Claerbout)

Tamara voor haar woning rond 1960.
(fotoarchief: Jean-Claude Claerbout)

“Op 6 maart 1960 werd onze dochter Christa geboren. Kort daarna ging ik werken in de vlasspinnerij Linière de Courtrai, niet ver van de Pont du Canal in Kortrijk. Mijn beste vriendin Julienne Braekeveld uit de Blauwhuisstraat werkte toen in de Kortrijkse weverij BST, waar het werk minder zwaar was en waar je ook beter werd betaald. Om daar binnen te geraken moest je echter voorspraak hebben van de pastoor. Gelukkig kende Julienne goed de pastoor van Hulste en zo kon ik na enkele maanden al aan het werk in de BST, waar ik 20 jaar zou werken. Toen Julienne ziek werd en thuis bleef, jeunde ik mij daar niet meer en ging ik solliciteren bij het textielbedrijf Fenaux in Kuurne. Daar kreeg ik te horen dat daar alleen maar mensen ‘uit het gebuurte’ konden werken. Pas toen de zoon de zaak had overgenomen, kon ik er aan het werk. Ik kon daar veel overuren maken. Op een avond kwam ik echter met de fiets naar huis en in een van de smalle straten van Hulste kwam ik ten val. Ik denk dat ik weggleed over wat mest die van een mestkar was gevallen. Mijn knie was gebroken en ik was een hele tijd werkonbekwaam. Ik was toen 57 jaar. Op 60-jarige leeftijd werd ik gepensioneerd.”

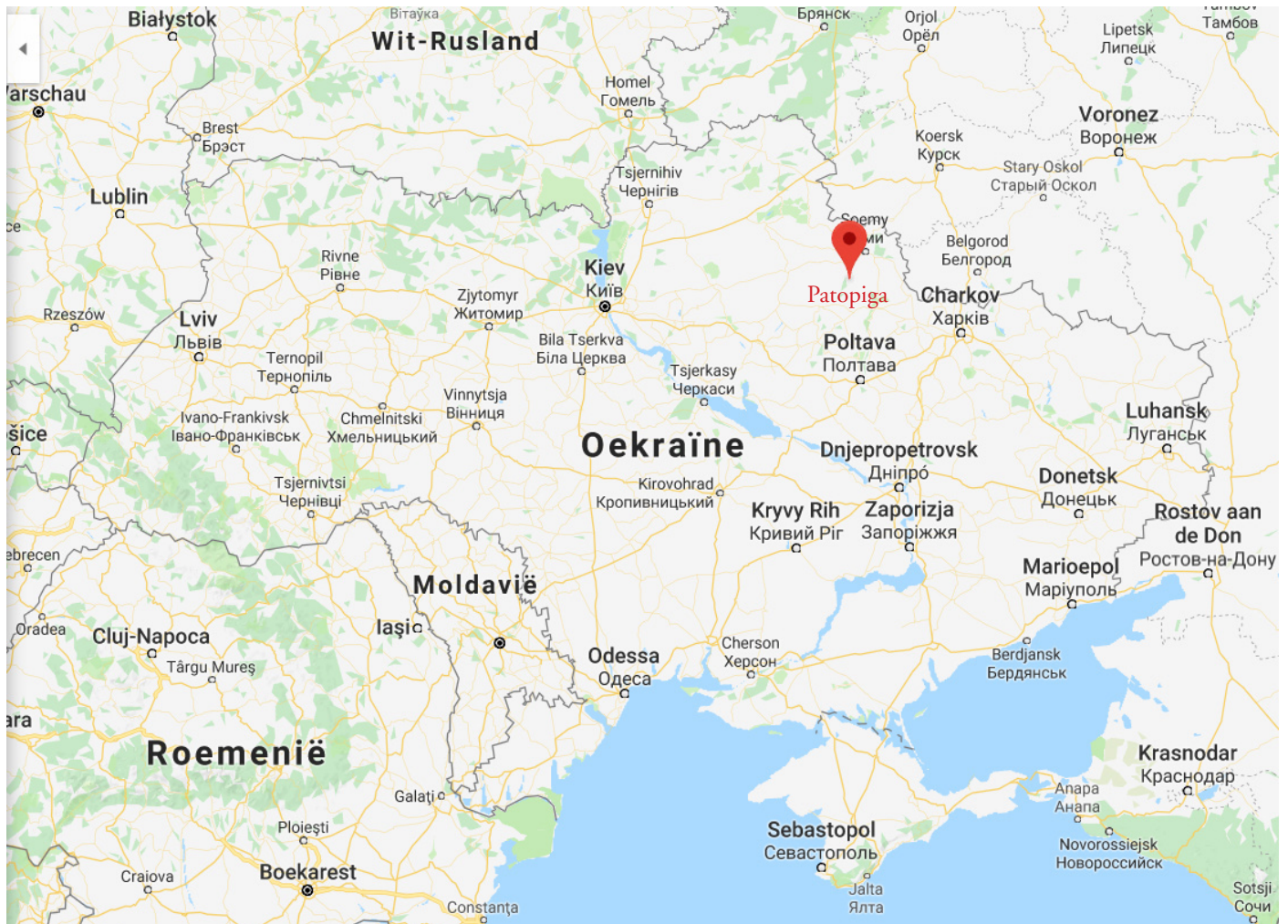
In 1990 overleed Tamara's echtgenoot Jan. Tien jaar later verhuisde ze naar de Barzestraat nr. 37, naast het huis van haar dochter. Wat haar altijd is bijgebleven, is de voorspelling van een waarzegster toen ze nog in Oekraïne woonde:

“In ons dorp waren er veel zigeuners die aan de huizen gingen bedelen. Op een dag moest ik met mijn jongste zuster thuiswachten en belde er een zigeunerin aan die om eten vroeg. Mijn moeder had ons verboden de deur te openen als we alleen thuis waren. Ik was echter niet bang en liet de zigeunerin binnen. Wij gaven ze wat te eten en als beloning voorspelde zij mijn toekomst. Ze zei: ‘Je bent goed en je bent verstandig. Je zult weggaan naar een land waar ze wit brood eten en je zult nooit meer terugkeren naar jouw land.’ Toen wist ik nog niet dat deze voorspelling zou uitkomen.”

Tamara heeft haar vader nooit meer gezien of gehoord. Hij overleed kort na de Tweede Wereldoorlog. Met haar moeder en zusters heeft ze nog veel gecorrespondeerd. Ze is echter nooit meer teruggekeerd naar Oekraïne. Ook haar nicht Warja huwde met een Belg uit Sint-Niklaas en is niet meer teruggekeerd naar haar land. Tamara bewaarde onder haar hoofdkussen nog altijd het kruis dat ze van haar moeder meekreeg bij haar vertrek naar Duitsland. Ze was er stellig van overtuigd dat dit kruis haar altijd heeft beschermd.

Tamara met het kruis dat ze van haar moeder meekreeg toen ze in 1941 naar Duitsland vertrok. (foto: Dirk Viaene)

Oekraïne - Google.com

De Barzestraat. Links de *schoonhuis* van Tamara - daarnaast de woning van Jan en Tamara. Op de achtergrond de hoeve *Stragier*. Foto genomen in 2017

In september 2017 zou Tamara met haar dochter mee verhuizen naar Sint-Denijs-Westrem. Begin mei begon ze echter te sukkelen met haar gezondheid en moest ze tot tweemaal toe voor enkele weken in het ziekenhuis worden opgenomen. Haar gezondheid ging snel achteruit en eind oktober werd ze voor een derde keer opgenomen. Op vrijdagmorgen 24 november 2017 ging ze zachtjes heen, op de gezegende leeftijd van 93 jaar.

Tamara op 14 november 2017, tien dagen vóór haar overlijden
(foto: Jean-Claude Claerbout)

Dankbare herinnering aan

Mevrouw
Tamara Bondarenka
weduwe van de heer Jan Claerbout

geboren te Patopiga (Oekraïne) op 1 mei 1924
en zachtjes van ons heengegaan te Kortrijk
op 24 november 2017.

—
De uitvaartplechtigheid heeft plaats gehad
in intimiteit.

Mama

Haar ogen waren blauw, haar haren grijs
ze zei dat ze maar weinig dingen wist
maar wat ze zei, was zo gerijpt... zo wijs
wel duizendmaal heb ik gedacht: dat is't!
de hoog're dingen speelden bij haar mee
zij zag het leven in een ander licht
zo stond ze ook te kijken naar de zee
'n glimlach op haar nobele gezicht
zo kunnen bomen in het landschap staan
in volle rust en helemaal compleet
zo is ze ook die morgen heengegaan
en nooit vergeet ik wat ze voor me deed.

(Toon Hermans)

Gedachtenisprentje Tamara

Zie ook: Cafés van Hulste: [Den Trutselaer](#) - [De Meiboom](#) - [De Grijzen Hane](#)

Interview: Dirk Viaene

Met dank aan Tamara's dochter Christa om dit mooie verhaal te mogen publiceren.

[SH]

© www.hulste.info - 2021

[disclaimer]